



Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Lvtheri Piae Ac Doctae Operationes In Dvas
Psalmorvm Decades**

Luther, Martin

Basileae

VD16 L 5540

Et ipse tanq[ue] sponsus procedens de thalamo suo, exultauit ut gigas ad currendam uiam. A summo clo egressio eius, & occursus eius usq[ue] ad summu[m] eius, Nec est, qui se abscondat a calore eius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37005

M A R . L V T H E R I O P E R A T I O

bus sol habitat & currit ab oriente in occidentem iucundissimo cursu. Igis iesus est, Christum qui est sol iustitiae (ut Malach. iiiij. dicitur orientur uobis timenibus nomen meum, sol iustitia, & salus sub pennis eius) posuit in Apostolis. Ipse enim illuminat eos, loquitur, operatur, & est omnia in eis.

Videmus enim & in his coelis solem esse gloriam ac uniuersam eorum substantiam, cum mero sole ac tenebris præsentibus, chaos quoddam potius tristis appareat q̄d cœlum. Ita Apostoli aut eorum successores, si sine inhabitante Christo forent, uere chaos & non coeli essent. Vnde hic uerius causam reddit predictorū. Q. omnia quæ de cœlis glorioſa dicta sunt, & quecumq; pollunt, non sua uirtute, sed inhabitantis Christi possunt. Tabernaculum uero ifud, fides Christi est, per quā in nobis habitat, sicut Ephesios. iiiij. Christum habita re per fidem in cordibus uestris. De quo Iſaias. iiiij. Super omniē gloriam protrectio & tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu in securitate & absconſione a turbine & pluia, id est, fides protegit utrincq; a pſperis & aduersis.

Et ipse tanq; sponsus procedens de thalamo suo, exultauit ut gigas ad currēdam uiā.

A ſummo cœlo egressio eius, & occursus eius uigil ad ſummu eius. Nec eſt, qui ſe abſcondat a calore eius.

Id eſt Euangelium parauit, ſiue id, de quo in Euangelio enarrarent Apoſti. Describit eīm hiſ diuobus uerib⁹ ſolem, cui in Apoſtoliſ tabernaculū posſitum dixerat, de quo totum ſonar Euangelium, & ipſe eſt gloria dei, in quo & omnia reponit. Omnium fere ſententia eſt, hos duos uerbi, de incarnatione, conuerſatione, assumptione Christi loqui, quam priore loco ſequamur. Thalamus Thalamum Christi, quod hebraice, occultum, uel latuq; ſignificat, omnes intel Christi. ligunt uirginem Mariam, e cuius utero prodit ſicut ſol ex aurora, immo ex noctis occulto, Pulchra certe ſententia, qua ineffabilis illa nativitas ſignatur, in qua ſola uirtus altissimi obumbravit uirginem, & in abſcondito opera eſt hunc ſoetum ſalutis, quod natura neſciuit, nec attingere potuit, ſicut enim ſol oriens prodiit omnibus uisibilis, & tamen nemo noſcere poſſit unde ueniat. Ita Christus natus ad omnium conſpectum uenit, & tamē nativitatem ſuam (ut Iſaias prædicti) habuit inenarrabilem, cū naſci ex uirgine ſine viro, u. ū. & captum ſuperet natura.

Sponsus Eccl. Sponsum atq; uocat, q̄ in durtus humanitate, ſit eīm Ecclesia copulatus, in una carnē, quod ſacramentū magnū & iucundum eſt, in quo conuenerunt in una diues & pauper, iustus & peccator, beatus & damnatus, filius gratiæ & filius misericordiæ. Neq; enim pōt ullo alio uerbo, magnificētius illa misericordia comendari, q̄d q̄ ſponsus Ecclesiæ uocat, in quo, oia ſua nobis, donata, omnia noſtra ablata prophetan. Sed quo modo procedit ſpōſus de thalamo ſuo? Et cur hūc ſolem Christū ea cōparatione prædicat forte, q̄ ſpōſus ornatus, & coronatus pcedit, geſtiens amore ſpōſa ſuæ. Ita Christus amore Ecclesiæ pcedit de uentre uirginis, ornatus & coronatus in ſpiritu, cum ſecundū carnem, uenerit in ſumma paupertate & cōtempu, plenus enim ornamētis & coronis gratiæ dei uenit, geſtiens in amorem Ecclesiæ ſuæ. Ideo exultauit ut fortis ad currēdam uiā, hoc eſt, magna charitatis & ſpiritus fortitudine, creuit, operatus eſt, pugnauit in agone, cum diabolo & peccatis noſtriſ, paſſus & mortuus eſt.

A ſummo

Chaos & nō
cœlum.

Sponsus Eccl.
Ecclesiæ.

IN P S A L M V M XVIII

411

Alummo celo egressio eius, Dictum uoluntate nativitate xternitatis, quia
nun exiuit, & uenit in mundum, ut lohan. xvij. dicit. Et occursus eius usq;
in omnium intelligent, qui repleuit orbem terrarum, clarificans Christū esse

Vera inq; horum sententia, sed non suo loco dicta. Desideratur enim in ea,
ordo & coelestia. Et nihil de Christi incarnatione, cōuersatione, assumptio-
ne, & glorificatione & prædicatione eius, mihi loqui uide: Ccelos em de-
cibit & uniuersum illud mysteriū pētecostes & ministeriū Euāgelicū. Qua-
re sufficior, nō cū retrogredi, ad ea que ante pētecosten gesta sunt, sed potius
ea p̄secut, que fecuta sunt, ad cœlorū narrationes & linguarū donū, scilicet,
regnū in toto orbe dilatātū. Id qd' & ordo & uerba, mihi prestare uident
modo allegorice propheram loqui, pro maiestate sacri mysterij accipiamus,

sicut enim ccelos, firmamentum, dies, noctes, solem, tabernaculum solis, allego-
rie accepimus, de mystico & prædicato Christo per Apostolos. Ita eadem cō-
tinente leu continua allegoria, processus sponsi de Thalamo, egressus & oc-
census, & exultatio ad currēndā viam, non nisi, regnanti & per Euāgelium
predicato, & credito Christo conuenire debebunt. Sic enim ego meditor, sal-
ua cuiusq; inediore sententia, cū de nouo quodā mūndo psalmus agat, ut dixim⁹.
Igitur exente in omnem terram sono cœlorum, Ipse qui in eisdem cœlis

tabernaculum suum posuit, hoc ipso eorum ministerio procedit & reuelatur
in cordibus terrenis per fidem, qua desponsat sibi Ecclesiam totius orbis terra-
rum, sicut in Oscr. ij. dicit. Et spōsabo te mihi in sempiternū, & sponsabo te
mihi in uita & iudicio, & in misericordia & miserationibus: Et sponsabo te
mihi in fide, neq; enim Christus sola incarnatione sua sponsus proprie & ple-
næ factus est sed affidente eius pacto per fidem Ecclesia sua. Qui enim spō-
sam habet, sponsus est (ait lohan. iiij.) Consensus enim facit matrimonium,
ante quem uenius procsq; sponsus dicitur. Quare processus eius tanq; spon-
si, est reuelatio eius in fidem Ecclesia, hoc est, dum creditus est apparuit esse
sponsus.

De thalamo autem, siue de abscondito, quid sit, non capio, nisi uelit intelli-
gi, Christum in cordibus fidelium per fidem sic oriri, ut nescias unde ueniat,
sicut lohan. iiij. dicit. Spiritus spirat ubi uult & uocem eius audis, & nescis unde
de ueniat, aut quo uadat, quo significaretur gratuita miserentis dei dignatio,
non enim nobis cogitantibus, lapientibus, uolentibus, oritur in nobis fides
Christi, sed incomprehensibili & occulto opere spiritus, præuenitur quisquis
fide donatur in Christo, ad solum uerbi auditum, citra omnem nostram aliam
operam, quod si hic recte sapio, eiusdem tropi erit hxc locutio, quo dicit: Qui
producit uentos de theauris suis. Et psal. xvij. De absconditis tuis adimplebis
uentrem eorum. Si enim res que ad uictum pertinent carnis, prodeunt de oc-
cultis dei, ut nullius industria præueniri, capi aut parari possint, quantomagis
res ille diuinæ & xternæ, que in fide, & per fidem donantur, ministerio & au-
ditu uerbi, abq; nostro studio paratur. Necessario ergo addit, Christum pro-
cedere & oriri, in cordibus nostris, sicut sponsum de occultis, ut gloria dei &
opera manuum eius, non nostri lib. arbi, superbia enarrentur.

Pulchrum tamen est, occultum hoc dei, Thalamum sponsi uocari. Cum
ipsa Ecclesia, in scripturis passim uocet **אַלְמָתָה** Almuth, id est, abscondita, que
est thalamus Christi, e quo Christus (id est, quicquid est Christi, siue fides, si-
ue uerbum,

Desponsatio
Christi cum
Ecclesia.

Thalamo
Christus egre-
ditur.

ue uerbi, siue uirtus) processit & in mundo apparuit. Dum enim hæc in Ecclesia manifestantur, simul Christus manifestatur, ut cuius, tanq[ue] sponsi, omnia sunt, quæ Ecclesia habet. Sic Ephe. iiiij. dicit Paulus, ut innotescat principatus & potestatibus in coelestibus per Ecclesiæ multiformis sapientia secunda predefinitionem seculorum, quam fecit in Christo IHESV domino nostro. Ita procedente Ecclesia & fide Christi, certe Christus procedit in Ecclesia, & per Ecclesiam & ex ecclesia, in conspectum mundi, quo modo & iij. Timot. iij. dicit, manifeste magnum pietatis sacramentum est, quod manifestatum est in carne, & iustificatum est in spirito, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, predictum est mundo, assumptum est in gloria. Et nescio quæ energia in uerbis huius uerbi sit, maior, q[ue] ego consequi possim, q[uia] Christum inducit procedente in sp[iritu] de thalamo suo. Videtur enim, Ecclesiam & Christum, breui uerbo, facere carnem, & unu[m] spiritu & omnia communia, ad quod & canitca Salomonis alius dicit dum ecclesiæ ortu[m] & processum describunt, d. Quæ est ista, quæ progedit, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol. Deniq[ue] familiare fuit Dauid, Christi & Ecclesiæ ortum, auroræ seu solis ortu[m] comparare, ut psal. cix. Ex utero auroræ tibi ros infantia tua, Vbi nos habemus. Ex utero ante luciferum genui te. Quid enim uterus auroræ, nisi thalamus Ecclesiæ, ex quo processit Christus, dum prædicto per Apostolos Euangelio, aucti sunt Christiani, in quibus Christus & ipsi in Christo? Sic de eodem. ij. Reg. xxiiij. ultima uerba Dauid habent, Sicut lux auroræ oriente sole, mane ab his nubibus rutilat & cut pluvijs germinat herba de terra. Sed & Job. iij. Imprecatur diei suo, ne vide at lucem, nec ortum surgentis auroræ.

Sive igitur Thalamum, uocemus, occultu[m] dei, sive uterum Ecclesiæ, unde procedit & crescit Christus, non referi, utrumq[ue] ueniat est. Et ex nativitate carnis Christi, facile intelligitur hæc nativitas spiritus. Sicut enim in beata uirgine utrūq[ue] occultum fuit, scilicet uterus uirginis, & occultum opus dei, quo Christus formatus & natus est, ita & in Ecclesia, utrūq[ue] fuit. Næ ex utero Apostolorum, qui primitiva Ecclesia fuerunt & secreto opere dei, processit Christus, nativitate spiritus & manifestatus est mundo. Nihil enim esset Christus, si carne solum natus esset in personam suam, nisi natus esset & spiritu in corpus suum, quod est Ecclesia, de qua potissimum nativitate allegoricam prophetam loqui intelligimus, ut dixi, qua proprie, sicut sponsus prodic.

Exultauit ut gegas ad currēndam uiam. Gygas heb. a γεννησις dicitur potens & dominator, sed in spiritu, quo significat propheta, Ecclesia & Christum in ea, per uerbum Apostolorum, prospere processisse, & aduersus omnem potentiam inferorum creuisse, scilicet secundum carnem infirmaretur uans, ac multis persecutionibus, neq[ue] enim imminutus est Christus, sed etiam cōgaudio cucurrit, magnificatus & eleuatus est, per totum orbem, sicut sol uisibilis uidetur, quodam modo gestire, oriens & ascendens. Verum prophetæ regius peculiari & regio sermone loquitur, ut ego fatear, me uerba eius non posse ul la interpretatione consequi, etiam si rem ipsam non nihil capiam meditacione. Breui enim uerbo, pugnam Ecclesiæ, in uerbo potentissimo & superbissima fide constantis, aduersus omnes potestates mundi describit, d[omi]n[u]s Christo in ea pugnat omnia tribuit, tanq[ue] giganti alacriter pugnant & uincenti & prospere agenti, cū longe contraria omnia apparerent sensui. Sicur enim magnificis eccl[esi]i, firmamenti, diei, noctis, allegorijs, uilissimos Apostolos celebravit. Ita eadem pompa uerborum allegorica, potestiam Christi gigantis in ecclesia currentis &

Natiuitas
Christi du=plex.

IN PSALMVM XVIII.

413

urrens & late seipsum multiplicantis per Euāgelium, in summa infirmitate,
et parvus imminutio eius dē Ecclesię describit, ut nō sponsus, sed ho-
mīnū ap̄pareret, nec p̄cedere, sed interiri uidere, ideo de occulto & thalamo
alium cœlo egressio eius & occurſus eius, usq; ad summum eius. Hebræ
in quo mira proprietate, Ecclesiam uniuerso orbe multiplicatam signis,
et fines etiam cœlorum appellat, quos horizontas nostri uocant, permanens
allegoria cepta solis uisibilis, sicut enim ubiq; terrarum, sol idem ab oriente
in occidente uergit, quasi ab uno cœli fine ad alium (sic enim apparet sensui)
in Christus ubiq; terrarum oritur & Ecclesia eius, ab oriente & occidente con-
gregatur, ut dicit Matth. viiiij. Multi ab oriente & occidente uenient, & recum-
bent cū Abraham, Isaac & Iacob, in regno cœlorum, Isa. xlxiij. Ecce isti dē lon-
ge ueniat, & ecce illi ab aquilone, & mari & isti de terra Australi. Et. xlxiij.
Ab oriente adducam semen tuum, & ab occidente congregabo te, dicam aqui-
lo. Da, & austro, noli prohibere, affer filios meos de longinquō, & filias me-
reas ab extremis terre, & omnem qui inuocat nomen meum, in gloriam meam
creauit eum, formauit eum, & feci eum.

Hanc sententiam psalmo iij. sic posuit: Dabo tibi gentes hæreditatem & pos-
sessionem tuam terminos terræ. Et. lxxij. Et dominabitur a mari usq; ad mare,
& a lumine usq; ad terminos orbis terrarum. Quare summum cœlorum, &
summum cœlorum, hoc uerbi dicitur eodem tropo, quo Christus Matth. xxiiij.
dicit: Et cōgregabunt electos eius a quatuor uentis, a summis cœlorum (id est,
ab oriente usq; ad terminos eorum (id est, usq; ad occidentem) Sic enim Chri. Notabile.
stus collectus est ex hominibus terræ, ab oriente usque ad occidentem, ubique
predicatus, ubiq; creditus, ubiq; sponsus Ecclesiæ factus est, quod solo uerbi
ministerio factum est, etiam non cogitantibus nec prætentibus prædicato-
ribus. Sic enim Apostoli audierunt, Samariam recepisse uerbum dei, anteq;
prædicare illi decreuerint. Et Isaia. xcij. Ecclesia se præuentam miratur, in op̄i-
nata fidelium multitudine, dicens: Quis mihi genuit istos? Ego sterilis & nō
partes, trāmigrata & captiuita, & istos quis enutruit? Ego destituta & sola
& isti ubi hic erant. Ita enim odor Christi bonus in Apostolis adducebat ex
universo circuitu terrarum ad uerbum & fidē Christi, hoc est a summo cœlo,
cum, ad summum eortum.

Nec est quise abscondat a calore eius. Calorem solis allegorice, sp̄ritum Calor solis, spi-
ritum dicit non est dubium. Hic autem nullam personarum respectum ha-
bit, nec discrevit inter gentes & Iudeos, cum sit idem dominus omnium, eti-
am de lapidibus suis suscitans filios Abrahæ. Ut enim omnes peccauerunt, ita
omnes grauito calore sp̄ritis miserente iustificati & uiuiscati sunt. Calorem
autem tempus voluit appellare, q̄d alio nomine, ut uirtutem sp̄ritis uiuiscato-
ris signaret. Calorem uita qualitas est, frigus mortis. Sic Gen. i. Sp̄ritus do-
mini serbatur super aquas, in est, incubabat & fouebat calore suo uiuiscatu-
rus, sicut gallina incubat & uiuiscat oua sua. Hebraice non est, qui se abscon-
dat, quod fugam abscondentis se prætendit, sicut Adam in paradiso se abscon-
dit. Sed simpliciter, nō est absconditus a calore eius, quo potius inueniri misse-
ricorditer intelligitur absconditus, & illuminari seu reuelari, sicut Luce. iiij. Chri-
stus ad reuelationem gentium paratus dicitur. Est enim expressio eius, quod
dixerat ubiq; terrarum Christum regnare & nullū esse locum, in quo sp̄ritus
Christus ubiq; regnat.

Mm. eius

eius non iustificet & uiuisceret homines. Ne impij loco alicui Ecclesiam Christi affigant, & in suum angulum coarent, qui soli uolunt calore spiritus animis uideri, cum potius frigore Babylonis sint exanimis.

Hoc etiam uult Propheta, qd ad solius Euangelij ortum datus & effusus sit in totum orbē spiritus sanctus, lex enim calorem neq; dat, neq; habet, que potius frigus est, faciens, inuitos, pigros, immo mortuos ad opera bona, sicut dicitur psal. cxdvij. Ante faciem frigoris eius, quis sustinebit? Emitter uerbum suum & liquefaciet ea, flabit spiritus eius & fluent aqua. Verbum, inq; Euangelici caloris emitte, id est spiritus, hoc enī liquefaciet, sicut & psal. cxlv. Conuertere domine captiuitatem nostram, sicut torrens in austro.

Lex dominī immaculata, conuertens animas, testimonium domini fidei, sapientiam prestans paruulis.

Descriptio ministerio Euangelico & opere eius, quod est, enarrare gloriam dei, & eodem uerbo fidem Christi plantare ac spiritum dare, Professio fructum eiusdem, qui est, dilectio legis, id est plenitudo legis, sicut Ro. xiii. dicit:

Lex non operibus sed amore impletur. Plenitudo legis dilectio. Neq; enī lex operibus, sed amore impletur, nec uite operibus fingi, sed affectu amari. Ideo Propheta eos intuens, qui per uerbum fidei accepto spiritu, hilares & amates facti sunt, ad facienda ea que legis sunt, docet, qd sit sancta & iusta & bona lex, que his qui sine spiritu sunt, amara, iniqua & dura uidetur, cum non sit culpa legis, sed affectuum, ac si Christum & Mosen comparet, dicens: Mosen odiebat & cornutam eius faciem fugiebant, denicē lapidibus eum impetebant, semperq; aduersus eum murmurabant. In his enim figurata est, legis & affectus malī mutua habitudo. At Mosen reuera erat mitissimus omnium, qui erant super terrā, quod tñ non cognoscabant. Et lex dñi amabilissima est, quod prauitas cordis non intelligit, donec, ad uocem sponsi sublata prauitate & dato spiritu, lex cognoscatur & ametur.

Quare & si de lege domini, quā litera est, loquitur, quā in Decalogo scribitur, non tamē, nisi de amata & iam e litera in spiritum rapta loquitur. Sic enim Hiere. xxxii, promisit: Scribam legem meam in cordibus eorum, & dabo in uerberibus eorum. Id quod indicat, ubi dicit: **Lex immaculata, id est, integra, seu innocens, hoc est (ut in hebreo, dicitur) תְּמִימָה Themima, que facit bonum & innocentem.** Quod nō facit, nisi dum spiritus dīgito scribitur, & calore uerbi docetur, ideo & calorem premisit uersu precedente. Diximus autem abunde alias, quo modo, lex, litera sit, siue scribatur, siue dicatur, siue intelligatur, donec ametur, qd non est legis ipsius docentis, sed caloris iustificantis & animas conuertentis. In summa, hac ratione tribuit his uersibus, tam extrema munera legi, ut sit immaculata, conuertens animas, & reliqua, ut eam discernat a legi ne uerbo fidei & calore spiritus docta, quā non nisi polluit & auertit animas, infideles facit & insipientes, ut omnia quā de lege hoc loco prædicat, spiritus calefactoris per uerbum fidei esse intelligentur. Qua causa & tanta uerborum copia gestit, toties (nempe sexies) legem repetens alijs & alijs uerbis, & duodecim epithetis, uelut duodecim fructibus ligni uite eam celebrans. Ispo plane uerborum gestu id ostentans, quod reuera in anima legem amante & gelante geritur. Amans enim legem nō potest satis eam laudare, adeo placet quz prius adeo dispuicit. Quare omnia hæc per antithesin uideamus, quo facilius intelligamus, quid lex sine spiritu, & spiritus sine lege operet in nobis.

Primum,